

۱- حاصل ضرب دو عدد دورقمی مثل ضرب روبه‌رو را چگونه به دست می‌آوریم؟ توضیح دهید.

$$\begin{array}{r} 37 \\ \times 39 \\ \hline 333 \\ +1110 \\ \hline 1443 \end{array}$$

پاسخ روش اول:

۳۹ را به صورت $30+9$ در نظر می‌گیریم و ابتدا ۳۷ را در ۹ و سپس در ۳۰ ضرب می‌کنیم و عددهای به دست آمده را با هم جمع می‌کنیم.

روش دوم: هر دو عامل ضرب یعنی (۳۷ و ۳۹) را به صورت گسترده می‌نویسیم، سپس ده‌تایی عدد اول را در ده‌تایی و یکی عدد دوم ضرب کرده و بعد از آن یکی عدد اول را در ده‌تایی و یکی عدد دوم ضرب می‌کنیم و حاصل تک‌تک آنها را با هم جمع می‌کنیم.

$$37 \times 39 = (30 + 7) \times (30 + 9) = (30 \times 30) + (7 \times 30) + (30 \times 9) + (7 \times 9)$$

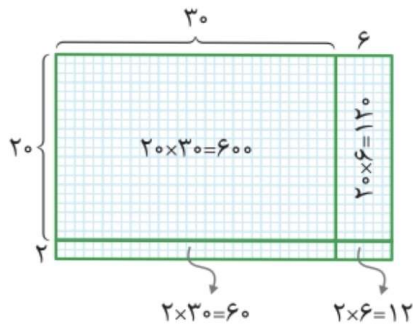
$$= 900 + 210 + 270 + 63 = 1443$$

۲- حاصل ضرب روبه‌رو را چگونه به دست می‌آوریم؟ توضیح دهید.

$$\begin{array}{r} 22 \\ \times 36 \\ \hline 132 \\ +660 \\ \hline 792 \end{array}$$

پاسخ روش اول:

۳۶ را به صورت $30+6$ در نظر می‌گیریم و ۲۲ را ابتدا در ۶ و سپس در ۳۰ ضرب می‌کنیم و عددهای به دست آمده را با هم جمع می‌کنیم.

$$22 \times 36 = 600 + 120 + 60 + 12 = 792$$

روش دوم:

۳- حاصل تقریبی تقسیم روبه‌رو را چگونه به دست می‌آوریم؟ توضیح دهید.

$$\begin{array}{r} 471 \overline{) 39} \\ \underline{400} \\ -300 \\ \hline 100 \end{array}$$

پاسخ

عدد ۴۷۱ را ۴۰۰ و عدد ۳۹ را ۳۰ در نظر می‌گیریم و حاصل تقریبی تقسیم $400 \overline{) 39}$ را به دست می‌آوریم تا متوجه شویم خارج قسمت تقسیم در چه محدوده‌ای قرار دارد؛ سپس می‌توانیم پاسخ دقیق تقسیم را به دست آوریم.

$$\begin{array}{r} 471 \overline{) 39} \\ \underline{-390} \\ 81 + 2 \\ \underline{-78} \\ 3 \end{array}$$

۴- چگونه می‌توان فهمید که عدد ۵۸ به ۱۷ بخش پذیر است یا نه؟ توضیح دهید.
پاسخ عدد ۵۸ را به ۱۷ تقسیم می‌کنیم؛ اگر باقی مانده صفر شد، ۵۸ بر ۱۷ بخش پذیر است.

$$\begin{array}{r} 58 \overline{) 17} \\ -51 \quad 3 \\ \hline 7 \end{array}$$

۵۸ بر ۱۷ بخش پذیر نیست؛ زیرا باقی مانده‌ی تقسیم آن بر ۱۷، هفت است.

۷۲

تمرین

۱- در سال گذشته، یک کشاورز ۳۷۶۸ کیلوگرم گندم و ۵۸۳۰ کیلوگرم جو برداشت کرده است. محصول جو و گندم این کشاورز به طور تقریبی چقدر بوده است؟

پاسخ روش اول: ابتدا عددها را تقریب می‌زنیم، سپس مجموع آن‌ها را به دست می‌آوریم:

$$\begin{array}{l} 3768 \xrightarrow{\text{تقریبی}} 4000 \\ 5830 \xrightarrow{\text{تقریبی}} 6000 \end{array} \quad 4000 + 6000 = 10000$$

روش دوم: ابتدا حاصل جمع عددها را به دست می‌آوریم، سپس تقریب می‌زنیم:

$$3768 + 5830 = 9598 \xrightarrow{\text{تقریبی}} 10000$$

محصول جو و گندم این کشاورز، تقریباً ۱۰۰۰۰ کیلوگرم بوده است.

۲- در ابتدای تیرماه ۸۶۳۰ کیلوگرم برنج در فروشگاه‌ی موجود بود. در یک نوبت ۳۷۵۰ کیلوگرم و بار دیگر ۲۳۷۰ کیلوگرم از برنج‌ها فروخته شد. به طور تقریبی چقدر برنج در این فروشگاه باقی مانده است؟

پاسخ ابتدا مجموع برنج‌های فروخته شده را محاسبه می‌کنیم؛ سپس مقدار برنج باقی مانده را به دست می‌آوریم:
روش اول:

$$\begin{array}{l} 8630 \xrightarrow{\text{تقریبی}} 9000 \\ 3750 \xrightarrow{\text{تقریبی}} 4000 \\ 2370 \xrightarrow{\text{تقریبی}} 2000 \end{array} \quad 9000 - 6000 = 3000$$

برنج فروخته شده $4000 + 2000 = 6000$

روش دوم:

$$\begin{array}{l} 3750 + 2370 = 6120 \text{ برنج فروخته شده} \\ 8630 - 6120 = 2510 \xrightarrow{\text{تقریبی}} 3000 \text{ برنج باقی مانده} \end{array}$$

۳- زمین در مسیر خود به دور خورشید در هر ثانیه ۳۰ کیلومتر طی می‌کند. در ۲۵ ثانیه چند کیلومتر طی می‌کند؟
پاسخ $25 \times 30 = 750$

زمین در ۲۵ ثانیه، ۷۵۰ کیلومتر طی می‌کند.

۴- یک عدد پنج رقمی بنویسید که رقم‌های دهگان و دهگان هزار آن ۴ و بقیه‌ی رقم‌هایش صفر باشند. با ماشین حساب بررسی کنید که آیا این عدد بر ۵ بخش پذیر است. بر ۲ چطور؟ **پاسخ** این عدد هم بر ۵ و هم بر ۲ بخش پذیر است.

دهگان دهگان هزار

$$\begin{array}{ccccccc} & & & & & & \\ & & & & & & \\ \uparrow & & & & \uparrow & & \\ 4 & 0 & 0 & 4 & 0 & & \end{array}$$

آیا بر ۳ و ۱ هم بخش پذیر است؟ **پاسخ** این عدد بر ۳ بخش پذیر نیست؛ زیرا باقی مانده‌ی تقسیم این عدد بر ۳، صفر نیست. این عدد بر ۱ بخش پذیر است. همه‌ی عددها بر ۱ بخش پذیرند.

۵- کارگری یک قطعه فرش را در مدت ۳۶ ماه بافته است. اگر ۴ کارگر با هم و به طور یکسان کار کنند، همین قطعه فرش را در چند ماه می‌بافند؟

پاسخ

$$36 \div 4 = 9$$

۴ کارگر با هم این قطعه فرش را در ۹ ماه می‌بافند.

۶- تقسیم‌های زیر را انجام دهید و برای هر کدام رابطه‌ی تقسیم بنویسید.

$$\begin{array}{r} 8739 \quad | \quad 9 \\ -8100 \quad 971 \\ \hline 639 \\ -630 \\ \hline 9 \\ -9 \\ \hline 0 \end{array}$$

$$0 < 9$$

$$971 \times 9 + 0 = 8739$$

$$\begin{array}{r} 6172 \quad | \quad 3 \\ -6000 \quad 2057 \\ \hline 172 \\ -150 \\ \hline 22 \\ -21 \\ \hline 1 \end{array}$$

$$1 < 3$$

$$3 \times 2057 + 1 = 6172$$

$$\begin{array}{r} 753 \quad | \quad 3 \\ -600 \quad 251 \\ \hline 153 \\ -150 \\ \hline 3 \\ -3 \\ \hline 0 \end{array}$$

$$0 < 3$$

$$3 \times 251 + 0 = 753$$

۷- ضرب‌های زیر را انجام دهید.

$$\begin{array}{r} 342 \\ \times 564 \\ \hline 1368 \\ 20520 \\ +171000 \\ \hline 192888 \end{array}$$

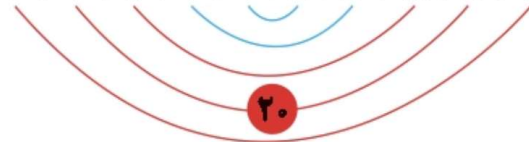
$$\begin{array}{r} 403 \\ \times 145 \\ \hline 2015 \\ 16120 \\ +40300 \\ \hline 58435 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1564 \\ \times 64 \\ \hline 6256 \\ +93840 \\ \hline 100096 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2300 \\ \times 101 \\ \hline 232300 \end{array} \quad \leftarrow \quad \begin{array}{r} 23 \\ \times 101 \\ \hline 23 \\ +2300 \\ \hline 2323 \end{array}$$

۸- با توجه به دسته‌بندی انجام‌شده روی عبارت، حاصل جمع عددهای زیر را به دست آورید.

$$1 + 3 + 5 + 7 + 9 + 11 + 13 + 15 + 17 + 19 = 5 \times 20 = 100$$

۹- احمد ۷ سال از خواهرش بزرگ‌تر است. ۱۲ سال دیگر احمد چند سال از خواهرش بزرگ‌تر خواهد بود؟

پاسخ ۱۲ سال دیگر هم احمد ۷ سال از خواهرش بزرگ‌تر است.

چرا؟ **پاسخ** زیرا احمد و خواهرش هم‌زمان رشد می‌کنند و اختلاف سن آن‌ها ثابت است.

۱۰- کوچک‌ترین عدد شش‌رقمی را بنویسید که طبقه‌ی هزار آن ۲۵۳ باشد و بقیه‌ی رقم‌هایش تکراری نباشد. ماشین حساب بررسی کنید که این عدد بر ۲ بخش پذیر است یا نه.

$$\underline{2} \quad \underline{5} \quad \underline{3} \quad \underline{0} \quad \underline{1} \quad \underline{4}$$

پاسخ این عدد بر ۲ بخش پذیر است؛ زیرا باقی مانده‌ی تقسیم آن بر ۲، صفر است.